

ІІ. РЕГІОНАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2017.68.26>
УДК 911.3

І. Смирнов, д-р геогр. наук, проф., В. Бурніс, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ГЕОГРАФІЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ВІЙСЬКОВОГО ТУРИЗМУ США (XVIII–XIX СТ.)

Розкрито особливості ресурсної бази військового туризму на прикладі США, які включають, зокрема, військово-історичні туристичні об'єкти, пов'язані з американською Війною за незалежність та Громадянською війною. Показано поділ військового туризму на такі його підвиди, як військово-історичний, мілітарі, військово-історичні фестивалі та реконструкції. Наведено перелік країн світу – лідерів щодо кількості туристичних прибуттів та обсягу доходів від туризму, а також місце США у цьому реєстрі. Виявлено особливості воєнно-історичних туристичних об'єктів США, пов'язаних із Війною за незалежність (1775–1783), зокрема, монументу Вашингтона, особняка Першого президента США "Маунт-Вернон", Музею битви "Йорктаун" та Центру Перемоги, Національного військово-історичного парку "Саратога", Національного військово-історичного парку "Гілфорд Кортхаус", Військової академії США "Вест Пойнт". Із Громадянською війною у Сполучених Штатах (1861–1865) пов'язані військово-історичні туристичні об'єкти, такі, як Меморіал Лінкольна, Національний музей Громадянської війни Сполучених Штатів, Національний пам'ятник "Форт Самтер", Національний військовий Парк "Шайло", Музей битви при Антітамі, Віксберзький національний військовий парк, Музей битви при Петерсберзі, Національний історичний парк "Геттісберг". Проаналізовано географічні особливості ресурсної бази американського військового туризму XVIII та XIX ст. Результати аналізу наведено у таблиці, з якої видно, що об'єкти ресурсної бази туризму, пов'язані із Війною за незалежність, зосереджені у чотирьох штатах США, а саме: Вірджинії (2), Нью-Йорку (2), Федеральному окрузі Колумбія (1) та Північній Кароліні (1), а туристичні об'єкти, пов'язані із Громадянською війною, розташовані у восьми штатах, із них три – у штаті Пенсільванія і по одному – у Федеральному окрузі Колумбія, Південній Кароліні, Теннессі, Меріленді та Міссісіпі. Загалом нараховується 14 пам'яток, що належать до періоду Війни за незалежність і Громадянської війни, які розташовані у дев'яти штатах, із найбільшою кількістю пам'яток – у штаті Пенсільванія (3, усі пов'язані із Громадянською війною), Федеральному окрузі Колумбія (2), Вірджинії (2 – пов'язані з Війною за незалежність). Із усіх 14 пам'яток шість пов'язано із Війною за незалежність, а вісім – із Громадянською війною.

Ключові слова: військовий туризм, ресурсна база, США, Війна за незалежність, Громадянська війна, географія.

Постановка наукової проблеми. США – держава, яка займає перше місце у світі за туристичними доходами та друге – за туристичними потоками. У цій країні розвинуті всі види туризму, але особливу увагу американці приділяють військово-патріотичному туризму, який орієнтований передусім на власну молодь, але не тільки. Військова історія США, як і вся історія цієї держави, – не така довга, як, для прикладу, України, і налічує трохи більше двох сторіч. Ця стаття орієнтована на розкриття географічних особливостей ресурсної бази військового туризму США XVIII–XIX ст., коли головними подіями їхньої військової історії були Війна за незалежність (1775–1783) та Громадянська війна (1861–1865).

Літературні джерела та публікації. Тема статті в географічному аспекті практично не знайшла відображення в географічній та туристичній літературі. При цьому сучасні різновиди туризму, у т. ч. військовий, розкрито у навчальному посібнику М. Кляпа, Ф. Шандора [1], туристичне значення військової логістики – у праці Я. Олійника, І. Смирнова [2], міжнародний досвід діяльності туристичної сфери – у праці Я. Алмашія [3], світовий досвід державного регулювання туристичної діяльності – у праці О. Давидової [4].

Метою статті є розкриття географічних особливостей ресурсної бази військового туризму США на прикладі пам'яток Війни за незалежність та громадянської війни (XVIII–XIX ст.).

Виклад основного матеріалу. Актуальність теми дослідження полягає у тому, що військовий туризм, як окремий вид туризму, у світі відомий доволі давно, але набув особливої популярності нині. Зокрема, цей вид туризму успішно розвивається у таких країнах, як США, Ізраїль, Франція, Чехія, Німеччина, Україна тощо. У цій роботі досліджено ресурсну базу для розвитку військово-історичного туризму в США, оскільки це – одна із провідних туристичних країн світу, де отримали розвиток усі види туризму, включаючи військово-історичний. На прикладі цієї країни видно, як незважаючи на порівняно коротку історію, можна отримувати значний дохід

від мілітарі-туризму. Цікавим є також те, що відвідування більшості військово-історичних туристичних об'єктів США є безкоштовним. У цій країні відкритими для туристів є такі військово-історичні об'єкти, як військові музеї, військові бази, військові академії, мілітарі-парки, меморіали, історичні будинки, пов'язані з важливими подіями та військовими подіями цієї країни. Громадяни США дуже цінують свою історію та пишуться нею, і саме тому спрямовують увагу своєї держави на збереження військово-історичних туристичних об'єктів. Велика увага при цьому приділяється привабливості до історії країни, у т. ч. військової, молодого покоління, оскільки за ним майбутнє цієї країни і значною мірою – всього світу.

Військовий туризм (або воєнний туризм, мілітарі-туризм, зброярський туризм) – це різновид туризму, метою якого є відвідання місцевості, пов'язаної із військовими та воєнними діями [1, 205]. Інше визначення окреслює поняття "військовий туризм" як туризм на місцях боїв і історичних битв для всіх зацікавлених, а також для ветеранів і родичів загиблих воїнів, відвідання існуючих та історичних військових об'єктів і полігонів, бойових морських кораблів, підводних човнів, катання на військовій техніці, стрільба зі зброї на полігонах і в тирах, участь у військових навчаннях та маневрах, перебування на полігонах в якості глядачів (militarytour), сюди також можна віднести і тури з відвідування воєнних концтаборів та в'язниць, хоча останні також відносять до так званого "похмурого" (dark) туризму. Військовий туризм поділяють на такі підвиди (рис. 1):

а) військово-історичний туризм: відвідування місць історичних битв та музеїв, а також сучасних "гарячих" точок;
б) зброярський туризм: стрільба з різних видів зброї, стрітбол чи пейнтбол, відвідування магазинів вогнепальної та холодної зброї;

в) мілітарі-туризм: життя в армійських умовах і участь у програмах військової підготовки, скаутинг, відвідання різних об'єктів і полігонів, катання на військовій техніці, польоти на військових літаках і гвинтокрилах, танкові тури;

г) військово-історичні фестивалі та реконструкції: відвідування й участь у реконструкціях історичних боїв та військових подій певного періоду.

Цікаво, що цей різновид екстремального туризму відомий давно: наприклад, "батько" сучасної туристичної індустрії Томас Кук пропонував тури британським туристам та заможним американцям на поля битв під час про-

мадянської війни в США. Ще один приклад – відомий письменник Марк Твен відвідав зруйнований Севастополь під час Кримської кампанії (1853–1856) у складі групи американських туристів. Вистачає подібних випадків і на сьогодні. Тож, наскільки цинічно це б не звучало, навіть на війні можна заробляти за допомогою туризму.

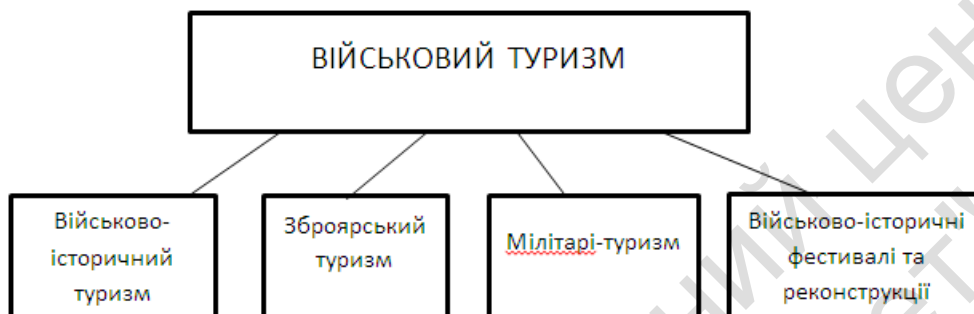

Рис. 1. Різновиди військового туризму (авторська розробка за [1, 205])

І. Г. Смирнов виокремив поняття військової логістики як важливого туристичного ресурсу для розвитку військово-історичного туризму. Це належить до військово-логістичного досвіду Першої та Другої світових війн, які нині активно використовуються у світовій та європейській туристичній практиці. Зокрема, це належить до пам'яток Першої світової війни, сторіччя з початку якої світ відзначив у 2014 р., та подій Другої світової війни, наприклад, 70-тої річниці операції з висадки військ союзників у Франції (операція "Оверлорд") [2, 345].

Військовий туризм як вид активного відпочинку найпопулярніший у тих країнах, де збройні сили мають розвинену технічну базу і давню історію. Наприклад, США характеризуються досконалою сучасною військово-технічною базою, і хоча їхня військова історія не така

вже й давня, але вона викликає велику цікавість як у вітчизняних, так і у закордонних туристів. Військовий туризм також динамічно розвивається у таких країнах, як Ізраїль, Франція, Чехія, Німеччина, Україна тощо.

США – країна-лідер на світовому туристичному ринку, яка займає перше місце за доходами від міжнародного туризму, друге місце за міжнародними туристичними прибуттями та відповідними витратами [3, 2]. Туристична політика США цікава тим, що їй притаманна засада децентралізованого управління галуззю. Тобто суб'єктам туристичної діяльності країни (штатам, туристичним компаніям) надано право самостійно регулювати розвиток туристичного ринку, здійснювати маркетингові заходи для туристичної реклами та приваблення вітчизняних і іноземних туристів [4, 3].

Таблиця 1. Країни-лідери за кількістю туристичних прибуттів у 2015 р.

№	Назва країни	Кількість туристичних прибуттів (млн осіб)
1	Франція	84,5
2	США	77,5
3	Іспанія	68,2
4	Китай	56,9
5	Італія	50,7

Таблиця 2. Країни-лідери за обсягом доходів від туризму у 2015 р.

№	Назва країни	Обсяг доходу від туризму (\$ млрд)
1	США	204,5
2	Китай	114,1
3	Іспанія	56,5
4	Франція	45,9
5	Велика Британія	45,5

Один прем'єр-міністр Канади свого часу сказав, що у його країні забагато географії та замало історії. Те саме можна сказати і про США, історія якої охоплює трохи більше 200 років. Мабуть, саме тому американці так поважно ставляться до всіх важливих подій з історії своєї країни. Вагоме місце у такому списку займають Війна за незалежність та Громадянська війна США, Перша та Друга світові війни тощо. Цікавим є також те, що відвідування більшості військово-історичних туристичних об'єктів США є безкоштовним. У цій країні відкритими для туристів є такі військово-історичні об'єкти, як військові музеї, військові бази, військові академії, мілітарі-парки, меморіали, історичні будинки, пов'язані з важливими подіями та військовими подіями цієї країни.

Особливе місце на Атлантичному узбережжі США посідає столичне місто Вашингтон (5 млн осіб). Місто засновано наприкінці XVIII ст. як столицю Федерації в межах столичного округу Колумбія на межі штатів Меріленд та Віргінія. Тепер – це насамперед столиця, "продукцією" якої є політичні й економічні рішення, стратегічні питання розвитку США та їхнього впливу на світ. У Вашингтоні розташовано Капітолій – будинок Конгресу, Білий Дім – резиденція президента США, Пентагон – військове міністерство, інші міністерства та іноземні представництва. Вашингтон – науковий, культурний і туристичний центр США. Тут міститься найбільша у світі Бібліотека Конгресу США. До широковідомого комплексу музеїв і дослідницького закладу входить націо-

нальний музей повітроплавання та космонавтики. Серед численних історичних і культурних пам'яток столиці

(Монумент Вашингтона, Меморіали Лінкольна та Джефферсона) є пам'ятник Тарасу Шевченку [5, 382].

Таблиця 3. Географія ресурсної бази військового туризму США (XVIII–XIX ст.)

№	Штат	Місто	Пам'ятка (назва)		
			№	українською	англійською
Війна за незалежність (англ. War for Independence), 1775–1783 рр.					
1.	Вірджинія	Александрія	1.1	Маунт-Вернон	Mount Wernon
2.	Нью-Йорк	Саратога	1.2	Музей битви "Йорктаун" та центр Перемоги	Yorktown Battlefield and Victory Center
			2.1	Національний військово-історичний парк "Саратога"	Saratoga National History Park
		Вест-Пойнт	2.2	Музей Армії США Військової Академії "Вест-Пойнт"	Museum of USA Army, United States Military Academy "West Point"
3.	Федеральний округ Колумбія	Вашингтон	3.1	Монумент Вашингтона	The Washington Monument
4.	Північна Кароліна	Гілфорд	4.1	Національний військово-історичний парк "Гілфорд Кортхаус"	National Military Park "Guilford Courthouse"
Громадянська війна (англ. Civil War), 1861–1865					
1.	Пенсильванія	Гаррісберг	1.1	Національний музей громадянської війни	The National Civil War Museum
		Петерсберг	1.2	Національний музей битви "Петерсберг"	The Petersburg National Battlefield
		Геттісберг	1.3	Національний військово-історичний парк "Геттісберг"	The Gettysburg National Military Park
2.	Федеральний округ Колумбія	Вашингтон	2.1	Меморіал Лінкольна	The Lincoln Memorial
3.	Південна Кароліна	Чарльстон	3.1	Національний монумент "Форт Самтер"	The Sumter Fort National Monument
4.	Теннесі	Шайло	4.1	Національний військовий парк "Шайло"	The Shiloh National Military Park
5.	Меріленд	Шарсберг	5.1	Національний музей битви при Антітамі	The Antietam National Battlefield Museum
6.	Міссісіпі	Віксберг	6.1	Національний військовий парк "Віксберг"	The Vicksburg National Military Park

Джерело: [6; 7].

Розглянемо військово-історичні туристичні об'єкти США, пов'язані з Війною за Незалежність та Громадянською війною (табл. 3). ВІЙНА ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ (1775–1783) – війна між королівством Великої Британії і лоялістами (прибічниками британської корони), з одного боку, та революціонерами 13-ти британських колоній (американськими патріотами), які проголосили свою незалежність від Великої Британії як самостійна союзна держава 4 липня 1776 р. – з іншого. Конфлікт виник із зростаючої напруженості між жителями 13-ти Північно-американських колоній Великої Британії та колоніального уряду, який становив інтереси британської корони. Унаслідок перестрілки між британськими військами і силами колоніальної міліції в Лексінгтоні та Конкорді у квітні 1775 р. розпочався збройний конфлікт, а наступного літа повстанці вже вели повномасштабну війну за незалежність США. Важливою подією у цій війні був Джордж Вашингтон, якого було обрано головнокомандувачем Континентальної армії США. Після вступу Франції у війну на боці колоністів у 1778 р., конфлікт, по суті, переріс із громадянської війни у міжнародний конфлікт. Після того як Континентальна армія за підтримки французів перемогла британські війська у Йорктауні, штат Вірджинія, у 1779 р., американці відстояли свою незалежність і у 1789 р. офіційно обрали першого Президента США – Джорджа Вашингтона. Ця війна стала поворотним моментом в історії США і сьогодні військово-історичні об'єкти, пов'язані із цим періодом, викликають цікавість не лише у американців, особливо молоді, але й у іноземних туристів. Серед таких об'єктів слід зазначити (табл. 3):

1. *Монумент Вашингтона (The Washington Monument), м. Вашингтон (округ Колумбія)*. Джордж Вашингтон вважається найвизначнішим військовим і політичним лідером США, котрий, як головнокомандувач Континентальної армії, виборив перемогу США над Британією в Американській революційній війні та очолював процес написання американської Конституції в 1787 р. Ставши першим Президентом Сполучених Штатів (1789–1797), він побудував сильну і фінансово спроможну дер-

жаву, яку стали поважати у світі. Спорудження монументу почалося в 1848 р., а завершилося у 1884 р.

2. *Маунт-Вернон (Mount Vernon), м. Александрія (штат Вірджинія)*. Маунт-Вернон – це садиба Першого Президента США Джорджа Вашингтона. Сім'я Вашингтона володіла цим маєтком ще з кінця XVII ст., у 1754 р. будинок перейшов у власність Президента і розбудовувався до 1778 р. У 1960 р. Маунт-Вернон було визнано Національним історичним парком і внесено до Національного реєстру історичних пам'яток США. Будинок відкрито для туристів щодня, і така традиція продовжується від часів самого Президента Джорджа Вашингтона, який говорив, що не бачить нічого поганого у цікавості людей до цього будинку.

3. *Музей битви "Йорктаун" та Центр Перемоги (Yorktown Battlefield and Victory Center), м. Йорктаун (штат Вірджинія)*. Тут у м. Йорктаун, восени 1781 р., генерал Джордж Вашингтон оточив Першу британську армію, яка згодом капітулювала. У цьому місті у той же період відбулося підписання акту про капітуляцію Другої британської армії. Це знаменувало фактичне закінчення Війни за незалежність США. У м. Йорктаун презентується туристам детальна хроніка подій Війни за незалежність, представлено табір армії континенталів, Військову форму тих часів, поселення індіанців, а також експонати під відкритим небом, що відтворюють атмосферу колишньої британської колонії.

4. *Національний військово-історичний (mini-map) парк "Саратога" (Saratoga National Historical Park), м. Саратога (штат Нью-Йорк)*. Битва "Саратога" стала першою значною американською військовою перемогою у Війні за незалежність. Тут у 1777 р. війська США зустрілися із британськими та змусили останніх здатися. Після цієї події Франція визнала незалежність США, а також вступила у війну як військовий союзник на боці американців. Історичний парк складається із трьох окремих блоків: поле битви, пам'ятник битви "Саратога" та будинок-музей генерала Ф. Шайлера.

5. *Національний військово-історичний парк "Гілфорд Кортхаус" (National Military Park Guilford Courthouse), м. Гілфорд (штат Північна Кароліна).* Битва "Гілфорд Кортхаус" відбулася 15 березня 1781 р. Хоча ця битва закінчилася поразкою для американських військ, проте вона значно виснажила британську армію та забрала велику кількість їхніх вояків, що у майбутньому привело до стратегічної перемоги американців у Війні за незалежність. При національному парку працює центр відвідувачів, працівники якого залюбки дадуть відповідь на всі запитання туристів та нададуть повну інформацію щодо битви "Гілфорд Кортхаус". Також відвідувачам пропонується 30-хвилинна вистава під назвою "Ще одна така перемога", 10-хвилинна анімація на тему "Тактика битви на мапі", різноманітні експонати, пов'язані з Війною за незалежність тощо. Туристи можуть замовити пішохідну, вело- або автопрогулянку полем битви.

6. *Військова академія США (United States Military Academy), м. Вест-Пойнт (штат Нью-Йорк).* Під час Війни за незалежність Джордж Вашингтон обрав ділянку на західному березі р. Гудзон для своєї штаб-квартири, приблизно в 50-ти милях від Манхеттена. Війська Вашингтона значно укріпили цей район, тому Вест-Пойнт так і не був захоплений британцями. Після війни це місце змінило свій статус на "військову академію" і стало закладом для підготовки військових офіцерів США, чим і займається вже більш ніж 200 років. В академії часто відбуваються такі заходи, як паради, музичні вистави та змагання з американського футболу серед курсантів, які відкриті для громадськості та туристів.

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА (1861–1865) – війна між штатами Півночі США і 11-ма рабовласницькими південними штатами, які намагалися відділитися з метою збереження рабовласницького ладу. Війна почалась із битви за Форт-Самтер 12 квітня 1861 р. і закінчилась 26 травня 1865 р., коли останні війська конфедератів (Півдня) склали зброю. Під час війни відбулося близько 2000 битв. Ця війна була найбільшою за масштабом людських утрат серед усіх війн, де брали участь США. Втрати Півночі становили майже 360 тис. осіб загиблими і понад 275 тис. пораненими. Утрати конфедератів становили відповідно 258 тис. і близько 100 тис. осіб. Військові витрати уряду США за період цієї війни досягли 3 млрд доларів. Війна завершилася перемогою Півночі, яку очолював Президент США Авраам Лінкольн. 22 вересня 1862 р. було видано "Прокламацію Лінкольна" про звільнення рабів на території Півдня. Його вважають найбільшим національним героєм США. Із періодом громадянської війни в США пов'язано багато військово-історичних пам'яток, серед яких можна виокремити такі (табл. 3):

1. *Меморіал Лінкольна (Lincoln Memorial), м. Вашингтон (округ Колумбія).* Цей меморіал, що збудований у 1914–1922 рр., відбиває віру Президента Лінкольна у те, що всі люди мають бути вільними. Композиційно будівля символізує США як федерацію штатів. По його периметру проходять 36 доричних колон – саме стільки штатів об'єдналося на момент смерті Лінкольна в результаті замаху. Назви 48 штатів США (а саме стільки їх було до 1922 р. – моменту завершення будівництва меморіалу) вибито уздовж зовнішньої стіни будинку. Табличку з назвами двох останніх штатів, що приєдналися пізніше (Аляска і Гаваї), розміщено на підходах до меморіалу. У приміщенні меморіалу знаходиться статуя Лінкольна: президент сидить, звернений обличчям до обеліску Вашингтона і Капітолію. Статуя Лінкольна має 19 футів (5,79 м) висоти і важить 175 тис. фунтів.

2. *Національний музей Громадянської війни США (The National Civil War Museum), м. Гартісбург (штат Пенсільванія).* Це єдиний музей у США, експозиція якого повністю охоплює всі події громадянської війни, він

був відкритий 2001 р. В експозиції музею налічується близько 24 тис. експонатів, до яких належать різноманітні артефакти, зброя, боєприпаси, обладунки, фотографії, документи та інші друковані матеріали. У складі музею також є зали, присвячені історії рабства у США, спогадам вояків та звичайних людей з того часу.

3. *Національний монумент "Форт Самтер" (The Sumter Fort National Monument), м. Чарльстон (штат Південна Кароліна).* Форт Самтер – місце, де розпочалася Громадянська війна США 12 квітня 1861 р., коли армія конфедератів захопила його через 34 години. До форту можна дістатися на паромі або приватним катером. Також до складу цього національного монументу входить Освітній центр, який нагадує відвідувачам про відмінності між Півднем і Північчю у громадянській війні.

4. *Національний військовий парк "Шайло" (The Shiloh National Military Park), м. Шайло (штат Теннессі).* Уособлює місце одного із боїв на західному театрі військових дій. У квітні 1862 р. війська Півночі здобули тут перемогу над ворогом із великими людськими втратами. Парк розташований у 100 милях на схід від м. Мемфіс. На сьогодні парк пропонує відвідувачам різноманітні екскурсії: із аудіогідом, автотур полем битви, реконструкції битви, дитячі квести тощо. Також на території парку розміщено багато монументів, пов'язаних з іншими подіями громадянської війни.

5. *Музей битви при Антітамі (The Antietam National Battlefield Museum), м. Шарсберг (штат Меріленд).* Битву при Антітамі вважають найкривавішою одноденною битвою у громадянській війні, під час якої 23 тис. солдатів було вбито та поранено. Битва відбулася 17 вересня 1862 р. У музеї представлено експонати, присвячені цій битві, та надаються аудіоекскурсії.

6. *Національний військовий парк "Віксберг" (The Vicksburg National Military Park), м. Віксберг (штат Міссісіпі).* Цей парк було відкрито 21 лютого 1899 р. Відновлені форти і окопи викликають спогади про 47 днів облоги, яка припала на період із 18 травня до 4 липня 1863 р. Ця перемога дала змогу військам Півночі контролювати р. Міссісіпі. Парк містить Державний меморіал "Іллінойс", який включає 1 325 обелісків загиблих воїнів зі штату Іллінойс, які брали участь у захисті міста. Цей меморіал має 47 сходинок – по одній сходинці на кожний день облоги.

7. *Музей битви "Петерсберг" (The Petersburg National Battlefield), м. Петерсберг (штат Пенсільванія).* Це місто було процвітаючим під час громадянської війни США, воно забезпечувало армію Півночі солдатами, військовою технікою, озброєнням, боєприпасами тощо. Також Петерсберг був важливим транспортним вузлом. Саме тому армія конфедератів вирішила захопити це місто і їй це вдалося. На території музею туристи можуть замовити автотур по полю битви, або ж подивитися документальні фільми, відео чи фото про дні облоги.

8. *Національний військово-історичний парк "Геттісберг" (The Gettysburg National Military Park), м. Геттісберг (штат Пенсільванія).* Битва під Геттісбергом у липні 1863 р. була вирішальною та закінчилася перемогою Півночі. У власності парку є близько 43 тис. військових артефактів періоду громадянської війни, якими він охоче ділиться із туристами в музеї Геттісберзької битви. На разі активно проводяться роботи із озеленення поля битви, відновлення рослинності та історичного ландшафту, покращення доріг і спорудження історичних скульптур для задоволення цікавості туристів. Також на території міста щорічно проходить реконструкція бойових дій у м. Геттісберг 1863 р. Усі бажачі можуть взяти участь в історичній ярмарці одягу, посуду, речей, зброї часів Громадянської війни, а у другій частині дійства – спостерігати справжню "битву" між військами Півночі та Півдня.

Таблиця 4. Регіональний розподіл ресурсної бази військового туризму США

№	Штати	Усього	у тому числі	
			Війна за незалежність	Громадянська війна
1	Пенсильванія	3		3
2	Федеральний округ Колумбія, м. Вашингтон	2	1	1
3	Вірґінія	2	2	
4	Нью-Йорк	2	2	
5	Північна Кароліна	1	1	
6	Південна Кароліна	1		1
7	Теннессі	1		1
8	Меріленд	1		1
9	Міссісіпі	1		1
	РАЗОМ	14	6	8

Джерело: табл. 1

Географічні особливості ресурсної бази військового туризму США XVIII–XIX ст. показано в табл. 3 і 4. Із табл. 3 видно, що об'єкти ресурсної бази туризму, які належать до Війни за незалежність, сконцентровано в чотирьох штатах, а саме: Вірґінії (2), Нью-Йорку (2), Федеральному округу Колумбія (1) та Північній Кароліні (1). Зокрема, у штаті Вірґінія знаходяться такі пам'ятки, як Маунт-Вернон, Музей битви "Йорктаун" та Центр перемоги; у штаті Нью-Йорк – Національний військово-історичний парк "Саратога" і Музей Збройних сил США військової академії "Вест-Пойнт"; у штаті Північна Кароліна – Національний військово-історичний парк "Гілфорд-Кортхаус" і у Федеральному округу Колумбія – монумент Вашингтона. Що стосується пам'яток Громадянської війни, то вони містяться у восьми штатах, при цьому три із них – у штаті Пенсильванія й по одному – у Федеральному округу Колумбія, штатах Південна Кароліна, Теннессі, Меріленд, Міссісіпі. При цьому штат Пенсильванія має такі пам'ятки, як Національний музей Громадянської війни, Національний музей битви "Петерсберг", Національний військово-історичний парк "Геттисберг"; Федеральний округ Колумбія – Меморіал Лінкольна; штат Південна Кароліна – Національний монумент "Форт Самтер"; штат Теннессі – Національний військовий парк "Шайло"; штат Меріленд – Національний музей битви при Антітамі та штат Міссісіпі – Національний військовий парк "Віксберг". Із табл. 4 видно, що пам'яток, що належать до Війни за незалежність та Громадянської війни, разом нараховується 14 і вони знаходяться у дев'яти штатах, при цьому найбільше пам'яток сконцентровано у штаті Пенсильванія (3, усі пов'язані із Громадянською війною), Федеральному округу Колумбія (2), штаті Вірґінія (2, пов'язані з Війною за незалежність). Із 14-ти пам'яток шість належать до Війни за незалежність, а вісім – до Громадянської війни.

Список використаних джерел

1. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К.: Знання, 2011. – 334 с.

2. Олійник Я. Б., Смирнов І. Г. Міжнародна логістика: навч. посіб. / Я. Б. Олійник, І. Г. Смирнов. – К.: Обрії, 2011. – 544 с.

3. Алмашій Я. І. Міжнародний досвід діяльності туристичної сфери / Я. І. Алмашій. – К.: Знання, 2011. – 205 с.

4. Давидова О. Г. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід / О. Г. Давидова. – К.: Ефективна економіка, 2012. – 6 с.

5. Економічна і соціальна географія світу : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І. Г. Смирнов, Б. П. Яценко, В. К. Кіптенко, О. О. Любіцева та ін. ; за заг. ред. Б. П. Яценка. – К.: Наш час, 2013. – 472 с.

6. Смирнов І. Військовий туризм та його ресурсна база (на прикладі США) / І. Смирнов, В. Бурніс // Матеріали XXXV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. "Вітчизняна наука на злами епох: проблеми та перспективи розвитку": зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 35. – С. 137–142.

7. Смирнов І. Ресурсна база військового туризму США (XX–XXI ст.) / І. Смирнов, В. Бурніс // Матеріали XXVIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. "Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації": зб. наук. пр. – Переяслав-Хмельницький, 2017. – Вип. 28. – С. 16–23.

8. Смирнов І. Г. Ресурсна база військового туризму у США / І. Смирнов, В. Бурніс // Туристичний бізнес: Світові тенденції та національні пріоритети : Матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – С. 198–200.

References

1. Klyap M. P. Suchasni riznovydy turizmu : navch. posib. / M. P. Klyap, F. F. Shandor. – K.: Znannia, 2011. – 334 s.

2. Oliinyk Ya. B., Smyrnov I. H. Mizhnarodna lohystyka: navch. posib. / Ia. B. Oliinyk, I. H. Smyrnov. – K.: Obrii, 2011. – 544 s.

3. Almashii Ia. I. Mizhnarodnyi dosvid diialnosti turystychnoi sfery / Almashii Ia. I. – K.: Znannia, 2011. – 205 s.

4. Davydova O. H. Modeli derzhavnoho rehuliuвання rozvytku turystychnoi diialnosti: svitovyi dosvid / Davydova O. H. – K.: Efektyvna ekonomika, 2012. – 6 s.

5. Ekonomichna i sotsialna heohrafiia svitu : pidruch. dla 10 kl. zahalnoosvit. navch. zakl. / I. H. Smyrnov, B. P. Yatsenko, V. K. Kiptenko, O. O. Liubitseva ta in. ; za zah. red. B. P. Yatsenka. – K.: Nash chas, 2013. – 472 s.

6. Smyrnov I. Viiskovyi turizm ta yoho resursna baza (na prykladі SShA) / I. Smyrnov, V. Burnis // Materialy KhKhKhV Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf. "Vitchyzniana nauka na zlamy epokh: problemy ta perspektyvy rozvytku": Zb. nauk. pr. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2017. – Vyp. 35. – S. 137–142.

7. Smyrnov I. Resursna baza viiskovoho turizmu SShA (KhKh-KhKhI st.) / I. Smyrnov, V. Burnis // Materialy KhKhKhVIII Mizhn. nauk.-prakt. internet-konf. "Tendentsii ta perspektyvy rozvytku nauky i osvity v umovakh hlobalizatsii": Zb. nauk. pr. – Pereiaslav-Khmelnyskyi, 2017. – Vyp. 28. – S. 16–23.

8. Smyrnov I. H. Resursna baza viiskovoho turizmu u SShA / I. Smyrnov, V. Burnis // Turystychnyi biznes: Svitovi tendentsii ta natsionalni priorytety. Materialy VIII mizhn.nauk.-prakt.konf. – Kh.: KhNU imeni V.N.Karazina, 2017. – S. 198–200.

Надійшла до редколегії 11.01.17

И. Смирнов, д-р геогр. наук, проф., В. Бурніс, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕОГРАФИЯ РЕСУРСНОЙ БАЗЫ ВОЕННОГО ТУРИЗМА США (XVIII–XIX СТ.)

Раскрыты особенности ресурсной базы военного туризма на примере США, в частности, военно-исторические туристские объекты, связанные с Войной за независимость и Гражданской войной. Показано деление военного туризма на такие его подвиды, как военно-исторический, милитарный, военно-исторические фестивали и реконструкции. Приводится список стран мира – лидеров по количеству туристических прибытий, а также по объему доходов от туризма и указано место США в этом списке. Выявлены особенности военно-исторических объектов США, связанных с Войной за независимость (1775–1783), в частности, монумента Вашингтона, особняка Первого президента США "Маунт-Вернон", Музея битвы "Йорктаун" и Центра Победы, Национального военно-исторического парка "Саратога", Национального военно-исторического парка "Гилфорд Кортхаус", Военной академии США "Вест-Пойнт". С Гражданской войной в Соединенных Штатах (1861–1865) связаны такие военно-исторические туристские объекты, как: Меморіал Лінкольна, Национальний музей гражданской войны Соединенных Штатов, Национальный памятник "Форт Самтер", Национальный военный парк "Шайло", Музей битвы при Антитаме, Национальный военный парк "Виксберг", Музей битвы при Петербурге, Национальный исторический парк "Геттисберг". Проанализированы географические особенности ресурсной базы военного туризма США XVIII–XIX вв. Результаты анализа обобщены в таблице, из которой видно, что объекты ресурсной базы туризма, связанные с Войной за независимость, сосредоточены в четырех штатах США, а именно в Вирджинии (2), Нью-Йорке (2), Федеральном округу

ге Колумбія (1) і Північної Кароліни (1), а туристичні об'єкти, пов'язані з Громадянською війною, розташовані в восьми штатах, причому три з них – в штаті Пенсильванія, і по одному – в Федеральному окрузі Колумбія, Північній Кароліні, Теннессі, Меріленді і Міссісіпі. Всього налічується 14 пам'яток, пов'язаних з періодом Війни за незалежність і Громадянської війни, вони розташовані в дев'яти штатах з найбільшим числом пам'яток, зосереджених в штаті Пенсильванія (3, всі пов'язані з Громадянською війною), Федеральному окрузі Колумбія (2), Вірджинії (2 – пов'язані з Війною за незалежність). Из всіх 14 пам'яток шість належать до Війни за незалежність, а вісім – до Громадянської війни США.

Ключові слова: військовий туризм, ресурсна база, США, Війна за незалежність, Громадянська війна, географія.

I. Smyrnov, Doctor of Science in Geography, Professor, V. Burnis, Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

GEOGRAPHY OF MILITARY TOURISM RESOURCE BASE IN USA (XVIII–XIX CENT.)

The peculiarities of the resource base of military tourism on the example of the USA are considered, in particular, military-historical tourist objects connected with the American War for Independence and the Civil War. The division of military tourism into such subspecies as military-historical, armored, military -tourism, military-historical festivals and reconstructions has been described. The list of countries of the world – the leaders on the number of tourist arrivals and the volume of tourism revenues and the place of the USA in this register are given. The features of the US military-historical tourist objects associated with the War of Independence (1775–1783) are revealed, in particular: the Washington Monument, the mansion of the first US president "Mount Vernon", the Yorktown Battle Museum and the Victory Center, the National Military Historical Park "Saratoga", National Military History Park "Gifford Courthouse", US Military Academy "West Point". Connected with the Civil War in the United States (1861–1865) are military-historical tourist sites such as: the Lincoln Memorial, the National Museum of the Civil War of the United States, the National Monument "Fort Sumter", the National Military Park "Shiloh", the Museum Battle of Antietam, Vicksburg National Military Park, Petersburg Museum of Fight, Gettysburg National Historical Park. The geographic features of the US military tourism resource base in the seventeenth and nineteenth centuries have been analyzed. The results of the analysis are summarized in the table, from which it is evident that objects of the resource base of tourism related to the War of Independence are concentrated in four US states, namely, Virginia (2), New York (2), the Federal District of Columbia (1) and North Carolina (1), and tourist sites related to the Civil War are located mainly in eight states, with three of them – in the state of Pennsylvania and one – in the Federal District of Columbia, one – in South Carolina, one – in Tennessee, one – in Maryland, one – in Mississippi. All together there are 14 monuments belonging to the War of Independence and the Civil War, and they are located in 9 states, with the largest monuments concentrated in the state of Pennsylvania (3, all related to the Civil War), the Federal District of Columbia (2), Virginia (2 – associated with the War of Independence). Of the all 14 monuments, six relate to the War of Independence, and eight – to the Civil War.

Key words: military tourism, resource base, USA, War for Independence, Civil War, geography.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2017.68.27>
УДК 911.3:32/477

В. Стафійчук, канд. геогр. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СУЧАСНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасне регіональне політико-географічне положення України як центральноєвропейської держави. На основі бальної оцінки центральноєвропейські держави об'єднані в групи за пріоритетністю співпраці для України. Виокремлено основні проблеми і напрями двох- та багатостороннього співробітництва України з найважливішими з них, а саме Польщею, Литвою, Чехією, Румунією. Проаналізовано найпроблемніші ділянки у співробітництві України з іншими державами регіону. Узагальнено варіанти покращення регіонального політико-географічного положення України.

Ключові слова: регіональне політико-географічне положення, співробітництво, пріоритетність співпраці, "гарячі" точки, Україна, Центральна Європа, Польща, Литва, Балто-Чорноморський альянс.

Вступ. Постановка проблеми дослідження.

XXI ст. розпочалося для України і українського народу низкою загроз і випробувань, центром зародження яких знову, як і багато разів до цього, виступає Москва, яка продовжує жити власними міфами про "спільну колицку", "тисячолітню спільну історію", "осередок православ'я та слов'янства", "Третій Рим", "месіанську роль", "Крим наш" тощо. Як неодноразово довела історія та світова наука, всі ці міфи спеціально створені на замовлення царів-генсеків-президентів місцевими псевдонауковцями для прикриття банального російського імперіалізму та шовінізму. У Росії не хочуть розуміти, що побудована на брехні та приниженні інших власна велич обов'язково призведе до катастрофічних наслідків для самих же росіян. І якщо провідні колонізатори минулого – Велика Британія, Франція, Іспанія, Португалія, США – ще у середині XX ст. зуміли не лише відмовитися від своїх колоній, а й вибачитися за свої злочини, то Російська колоніальна система продовжує існувати нині й порівняно незначні територіальні втрати 90-х рр. XX ст. не дають їй спокою. Саме у цьому контексті варто розглядати події в Молдові, Грузії, Україні.

Російська агресія щодо України звісно не залишила поза увагою міжнародної спільноти та провідних її агентів. Абсолютна більшість держав висловили свою солідарність з Україною, однак, як показали три роки гібридної війни, у глобалізованому світі економічні інтереси часто домінують над політичними цінностями. І в

США, і в Європейському Союзі все частіше лунають глоси про послаблення або зняття санкцій із Росії. Думуючи на перспективу, Україні вже нині варто визначити коло найважливіших союзників.

На нашу думку, окрім окремих держав ЄС, Канади і, за певних умов, США, найкращими союзниками у протистоянні із російським шовінізмом можуть стати окремі держави Центральної Європи, оскільки саме цей регіон, хоч і меншою мірою, ніж Україна, але зазнав на собі "месіанство" Росії. Насаджування комплексу меншовартості, депортації, мільйони людських життів та інші складові російської присутності є найважливішим чинником у налагодженні тісної та взаємовигідної співпраці держав регіону. Саме окремі центральноєвропейські держави демонструють не лише підтримку України, а й готовність піти на ще більші економічні втрати заради зняття будь-яких загроз із боку Росії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Політико-географічне положення (ПГП) України неодноразово ставало предметом дослідження українських та зарубіжних науковців (із останніх та найважливіших: М. Дністрянський [4], О. Шаблій [15], З. Бжезінський [2], С. Лотоцький та С. Трохимчук [8], Д. Базів [1]), однак анексія Криму та російська агресія на сході держави внесли суттєві корективи в оцінку його вигідності, особливо на сусідському та регіональному рівнях. Виявилось, що окремі погляди на регіональне ПГП України, які були висловлені у першій половині XX ст.